

Főtitkári beszámoló a Nemzetközi Magyarástudományi Társaság 2006. augusztusi 26-i közgyűlésén

Az olyan nemzetközi tudományos társaság öt éves tevékenységének áttekintésekor, mint a Nemzetközi Magyarástudományi Társaság, természetesen vannak állandó és változó elemek. Az előbbiek a Társaság hétköznapi működésével, a kötelező és rutinszerű feladatok végzésével kapcsolatosak, az utóbbiak pedig azokat az új elemeket, mozzanatokat, eredményeket vagy éppen kudarokat rögzítik és tárják a tagság és a szélesebb nyilvánosság elé, amelyek az előző kongresszus és közgyűlés óta eltelt időszak legfőbb jellemzői voltak. Ezért a jobb memóriájú tagok ne csodálkozzanak, ha a főtitkári beszámolóban már többször is hallott, ismerős mondatok variánsait fedezik fel, amint az is természetes, hogy mostani megmérettetésünk viszonyítási alapja is vissza-visszatérően a Rómában és a Jyväskyläben elhangzott jelentés. Amiként a munkánk folyamatos, ugyanúgy a főtitkári beszámoló is folytatásos narratíva, amelynek visszautaló és felidéző, viszonyító szerepű szövegegyeségei is vannak. A Finnországban 2001. augusztus 10-én elhangzott helyzetértékelés a Rómában elindított megújulási-demokratizálódási folyamat kézzelfogható eredményeiről adhatott számot, a kongresszus kiváló lebonyolítása és a vezetőségválasztás zökkenőmentessége pedig ennek bizonyosságául szolgált. Az azóta eltelt ciklus rávilágított további szükséges változásokra és változtatásokra. Ezért az ottani tanulságokat is hasznosítva, ugyanezt a programot követve tovább alakítanánk-finomítanánk a jelenkori, jelentősen megváltozott követelményekhez igazodó, és egyben a jövőt szolgáló, a szervezeti működést és a hungarológiai tudományos tevékenységet egyaránt biztosító alapszabályunk szövegét. A változtatások tervezetét az alapszabály-módosító ad hoc bizottság a választmány elé tárta, néhány egyetértő véleményen kívül nem érkezett egyéb visszajelzés. A véglegesnek szánt szöveget a Választmány ennek értelmében alakította ki. Kérem tehát a tisztelt Közgyűlést, vitassa meg, s amennyiben a változtatásokat célszerűnek, hasznosnak ítéli, hagyja jóvá, vagy ha szükséges, egészítse ki az alapszabály-módosítás szövegtervezetét. A változtatás lényege: a Társaság az eddigi, csupán tudományszervezési szerepkörből kilépve, a tudomány nemzetközi művelésének is, a kutatásnak is fóruma lehessen. Nemzetközi tudományos vállalkozásokban, együttműködésekben, projekteknél is részt vehessen, pályázó fél lehessen. Erre eddig nem nyílt lehetőségünk, s ez jelentős mértékben akadályozta munkánkat. A Választmány 2005. évi ülésén úgy határozott, hogy megérett az idő a nemzetközi tudományosság új működési feltételeihez való alkalmazkodásra, s ebben ne kösse meg kezünket a majd három évtizede, teljesen más politikai, társadalmi és tudományos környezetben létrejött, eltérő feladatokhoz, oktatási struktúrákhoz igazodó alapszabályunk. A magyarástudomány helyzete, környezete alapvetően megváltozott, a hungarológia fogalma s ezzel feladatköre is módosult, vagy még pontosabban: állandóan módosulnia kell. Az alapszabály változtatására, életszerűbbé tételére vonatkozó egyéb, kisebb jelentőségű javaslatok is ugyanezt a célt szolgálják, s ugyanezzel a szándékkal javasoljuk az új választmány személyi összetételének – egyébként is időszerű – megváltoztatását is. Az elnöknek és a főtitkárnak, néhány választmányi tagnak lejárt a megbízatása, ők már jelenlegi posztjukon nem választhatók újra. A Választmányban és a Számvizsgáló Bizottságban is hasonló okok miatt kell személycserét végrehajtani, de lemondás (Vjacseszláv Szereda), haláleset (Tonk Sándor alelnök) is közrejátszott a régi vezetőségi tagok újakkal való felváltásában.

Hagyományainkhoz híven ezúttal is Lotz-éremmel ismerjük el a magyarságtudomány oktatásában kiemelkedő, iskolateremtő életműveket, vagy a jelentős eredményeket felmutató kutatói-fordítói életutakat. (A díjazottaknak az érmeiket a beszámoló után Görömbei András, a Lotz-bizottság elnöke adja át.) Új tiszteleti tagjaink a hungarológia megbecsült művelői, az egyes tudományszakok meghatározó egyéniségei. Névsorukat a 2006. augusztus 21-én tartandó választmányi ülésen hozott döntés alapján terjesztjük a nyilvánosság elé.

A személyi hírekről, szervezeti újdonságokról szóló tudósítás után térjünk át a Társaságunk életének, munkájának öt éves periódusát bemutató tartalmi összetevőkre. A Titkárság – változatlan felállásban – egyre romló anyagi körülmények közepette végezte munkáját. Vagyis az általános és normális lét- és működési feltételeket a Magyar Tudományos Akadémia csökkenő – ám még így is működésünk alapjait biztosító, nagy köszönettel vett –, majd 2006-ban a két évvel korábbira visszaemelkedő támogatása mellett óriási energiákat kellett fordítani az alapvető működési feltételek előteremtésére. (Pályázatok, illetve kérvények a Nemzeti Kulturális Alap, az Illyés Közalapítvány, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Oktatási Minisztérium vezetőségéhez.) Ezen összegek révén sikerült az irodának a napi feladatok – információk közvetítése, kiadványok szerkesztése és megjelentetése, a szervezeti élet segédanyagainak előállítás, egyes tagjaink könyvekkel, folyóiratokkal, a szükséges szakirodalommal, aprócska kutatói ösztöndíjakkal való ellátása – mellett az e kongresszus szervezéséből ráháruló, előkészületi és információs munka elvégzése is. Ebben kiváló partnerre találtunk a Debreceni Egyetem Magyar Irodalomtörténeti Intézetének irányításával dolgozó Szervező Bizottság tagjaiban: Görömbei András, Maticsák Sándor, Sinka Andor, valamint a kongresszus főtitkára, Takács Miklós és kollégáik két éven át mindent megtettek találkozási sikeréért. Ha kongresszusunk a résztvevők meglegedésével zárul, és reméljük, azzal zárul, az az ő körütekintő, minden részletre figyelő, igen alapos és áldozatos munkájuknak köszönhető.

Kiadványaink sorában első hely illeti meg az előző, az V. Hungarológiai Kongresszus előadásainak köteteit. Társaságunk történetében példamutatóan gyorsan megjelent a szimpóziumok előadásainak jelentős része – hála a szimpóziumvezetők ügyszeretetének –, összesen 14 kötetben, más-más kiadónál. A bennük nem publikált szimpóziumok vagy szekciók előadásait Társaságunk adta ki két hatalmas tomoszban. Van persze hátránya is e megoldásnak, az egyes, nem a Társaság égisze alatt megjelent kötetek nehezen beszerezhetőek. Két szekció előadásai pedig pénzhiány miatt nem jelenhettek meg. Az érdeklődők az alábbi címen kereshetik a kongresszusi kiadványokat a Társaság honlapján: www.bibl.u-szeged.hu/filo/kongr/kk.html

Társaságunk idegen nyelvű folyóirata, a Hungarian Studies idén XX. évfolyamába lépett. A Szegedy-Maszák Mihály főszerkesztésében az Akadémiai Kiadónál megjelenő folyóirat továbbra is előnyben részesíti a tematikus számokat, amelyek alapjául általában a Bloomingtonban rendezett nemzetközi konferenciák anyaga szolgál. (Lajos Kossuth in Changing Context. History, Freedom and Memory in Modern Hungary; Imre Kertész and Jewish Culture in Hungary; Creativity, Mind and Brain in Hungarian Scholarship: Past and Present). 2006/1-es, megjelenés alatt álló számunk központi témája az 1956-os forradalom: The 1956 Hungarian Revolution and War of Independence.

A lap főszerkesztője évről évre változatlanul a Társaság vezetősége és tagsága aktívabb szerzői jelenlétét sürgeti. Ma sincs ez másként. Mind tettem azt előző közgyűlésünk alkalmával, ezúttal is kérem a tisztelt kollégákat, hogy maguk vagy tanítványaik, műhelyük tagjai angol, francia vagy német nyelvű, arra érdemes

hungarológiai vonatkozású tanulmányait juttassák el a szerkesztőség e-mail címére: hstudies@iti.mta.hu. A lap megjelenése a volt Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma jóvoltából ez évre még biztosítva van, reméljük a jövőben is megoldódik e nagy jelentőségű, Magyarországon szerkesztett idegen nyelvű nemzetközi hungarológiai érdekű folyóirat kiadásának gondja. A lap szerkesztőségének átalakulása elkerülhetetlen, remélhetőleg aktív új szerkesztőkkel egészíthető ki a szerkesztők névsora.

Kiadványaink között fontos új eredményként kell számon tartanunk a – néhány évvel ezelőtt kényszerűen megszűnt *Hungarológiai Értesítőt* helyettesítő – magyarságtudományi forrásközlő folyóirat vagy évkönyv, a *Lymbus* kiadását.

Eddig már megjelent három (2003, 2004, 2005) száma, a 2006-os jelenleg szerkesztés alatt áll, megjelenése az őszre várható. Jövőbeli publikációja előreláthatólag biztosított. Fizető tagjainknak a megígért példányt anyagi okok miatt nem tudtuk postán eljuttatni, itt, a kongresszus irodáján személyesen vehetik át. Reméljük, a ritka becsű és nagyon hiányolt magyar kultúr- és kortörténeti vonatkozású ismeretlen szövegek mindannyiunk örömeire szolgálnak. Jelentős fejlemény még, hogy a folyóirat/évkönyv mellett *Lymbus*-kötetek címmel elindíthattuk a nagyobb terjedelmű történeti forráskötetek közlését is. Hasonló, nehezen hozzáférhető, többnyire külföldi levél- és kéziratárakban lappangó, újdonság értékű hungarológiai forrásszövegeket továbbra is változatlanul várunk tisztelt kollégáinktól.

Az elmúlt években részt vettünk a *Magyarok nyomában külföldön* című könyvsorozat kiadásában (Enciklopédia Kiadó), amelyben eddig Krakkó, Párizs és Fiume magyar vonatkozású emlékeinek feltárásával igyekeztünk a magyar kulturális és tárgyi emlékek létét a világnak is bemutatni. Remélhetőleg hamarosan elkészül a római kötet is.

2001-ben sajnos a legkiválóbb hungarológiai monográfiát vagy szövegkiadást értékelő Szirmai-díj megszűnéséről kellett beszámolnom. Helyettesítésének pénzügyi alapjait az arra hivatott fórumok érdeklődésének hiánya miatt nem tudtuk megteremteni. Ezért az MTA Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztálya és a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság közös díjat alapított a fenti műfajú írások szakmai elismerésére és jutalmazására. A Társaság létrehozásában úttörő szerepet vállalt volt főtítkárukról és az Intézet egykori igazgatójáról, a magyar kulturális emlékek feltárását, megőrzését és kiadását oly példamutató következetességgel szorgalmazó tudósról elnevezett Klaniczay-díjat immár ötödik alkalommal adhattuk át az idén. Az emlékplakettel és a 300 000 Ft pénzjutalommal járó, szigorúan tudományos érdemeket szem előtt tartó díjat az alábbi szerzők érdemelték ki:

1. Molnár Antal: *Katolikus missziók a hódolt Magyarországon* (Balassi Kiadó, 2002),
2. Jankovits László: *Accesus ad Janum. A műértelmezés hagyományai Janus Pannonius költészetében* (Balassi Kiadó, 2002),
3. Knapp Éva–Tüskés Gábor: *Emblematics in Hungary* (Niemeyer, Tübingen 2003),
4. Kulcsár Péter: *Zrínyi Miklós összes prózai művei* (Akadémiai Kiadó, 2005),
5. Sudár Balázs: *A Palatics-kódex török versgyűjteményei* (Balassi Kiadó, 2005).

Társaságunk az elmúlt fél évtizedben is változatlanul törekedett a hazai és a nemzetközi hungarológiai rendezvények, a magyarságtudomány nemzetközi művelését és oktatását érintő tanácskozások előkészítésében részt venni, illetve azokon önmaga célkitűzéseit, jövőt illető elképzeléseit megjeleníteni és képviselni.

Igyekeztünk a hungarológia-fogalom megújítására és a hungarológia-koncepció kiterjesztésére irányuló megmozdulásokon részt venni, s elősegíteni a hungarológia oktatásában bekövetkezett téma-, helyzet- és szerkezeti változásokra való hazai reakciók, válaszok alakítását. (Valljuk be őszintén, a már többször is említett, rajtunk kívül álló, és valójában a mi munkánkat is nagyban hátráltató anyagi okok miatt nem túl sok eredménnyel.)

Hangsúlyoztuk a magyarországi forrásokból alig-alig támogatott külföldi magyarságtudományi műhelyek, illetve kutatók munkájának hivatalos magyar megbecsülését, támogatását – mivel az ő munkájuk a hungarológia külföldi művelésének, szakember-utánpótlásának legfőbb bázisa, a magyarságkép alakításának alapvetően meghatározó tényezője. Megfelelő magyarországi támogatásuk hiánya máris negatív hatásként jelentkezik: egyes országokban a hungarológia és annak oktatása sokat veszített korábbi súlyából, elsorvadnak az intézményes keretek, s egyre kevésbé lesz vonzó, elhelyezkedésre alkalmas tudomány a világban a magyarságtudomány. Ma is változatlanul – vagy még inkább – aktuális hát sajnos az a néhány mondat, amelyet öt évvel ezelőtt mondtam közgyűlésünkön: „Magyarországnak nemcsak érdeke, hanem kötelessége a velük való törődés, a róluk szóló gondoskodás. Ezt más helyettünk nem teszi meg, s Társaságunk vezetőségének és tagjainak óriási szerep jut a velük való mindennemű kapcsolat minél eredményesebb működtetésében. Munkájuk támogatásában és visszaigazolásában. Idáig bárhova fordultunk e tervezetünkkel, az ügy elvi helyeslésén túl sehol sem találtunk az ehhez szükséges anyagi bázisra. Talán a hungarológia hazai intézményrendszerének és pénzügyi helyzetének újragondolásával és teljesen más anyagi dimenziók közé helyezésével ez a súlyos probléma is megnyugtató megoldást nyer.” (Öt évvel ezelőtt ez a kijelentés még nem tűnt megalapozatlanul optimistának, mára már nyilvánvalóvá vált, hogy továbbra is érdemi változásra van szükség.)

E helyzet valaminő ellensúlyozására, a szakmai utánpótlás kinevelésének elősegítésére és a nemzetközi kapcsolatrendszerbe való beépítésére hoztuk létre a választmány döntése és Dobos István irányítása alapján a terveink szerint a kongresszusok közötti időszakban megrendezésre kerülő „A magyarságtudomány műhelyei – doktoriskolák konferenciája” című tanácskozásunkat, amelyen 17 európai és magyarországi egyetem doktoriskola-vezetői és doktoranduszai vettek részt, hogy beszámoljanak a tudósképző műhelyük témáiról, működéséről és kutatási lehetőségeiről, oktatási módszereikről. Több mint ötven előadás hangzott el, élénk és határozott dialógus indult el a PhD-hallgatók között. (Az előadások szövege vagy kivonata olvasható a www.bibl.u-szeged.hu/filo/hir/ea.htm oldalon.) A doktorandusz-konferencia nagyon jó alkalmat biztosított a különböző képzési formák, stratégiai elképzelések megismerésére, ugyanakkor nagyon fontos új kapcsolattartást is lehetővé tett az egyetemek és a Társaság között.

A konferencia eredményessége máris megmutatkozott: a fiatal kutatók számos kiváló előadással igazolták képességeiket, megismerkedtek egymással és a Társaság titkárságával, más műhelyek vezetőivel. Sokan beléptek közülük a Társaságba, s mostani kongresszusunkon már viszontláthattuk a legjobb és legkitartóbb doktoranduszokat is. Szeretettel üdvözljük őket sorainkban. Tudjuk, hogy szerepük óriási és felelősségteljes. Mestereik nyomában ők a nemzetközi hungarológia jövőjének letéteményesei.

E doktorandusz-tanácskozás megrendezésében és egyéb vállalkozásokban is kiváló együttműködést sikerült kialakítanunk a hungarológia legfontosabb hazai és külföldi műhelyeivel, az egyetemekkel, akadémiai intézetekkel, tudományos társaságokkal, elsősorban a Balassi Bálint Intézettel – melynek tudományos tanácsában korábban

vezetőségünk számos tagja aktívan részt vett: külföldi szakértőként Amedeo Di Francesco, Holger Fischer, Tuomo Lahdelma, valamint Görömbei András, Tverdota György, Szegedy-Maszák Mihály, Kósa László, Voigt Vilmos, Kulcsár Szabó Ernő, Monok István, jómagam pedig az elnöke voltam. De együttműködünk a Lymbus kiadásában az Országos Széchényi Könyvtárral és a Magyar Országos Levéltárral is. A Szlovákiai Magyar Írószövetséggel közösen felkaroltuk a magyar irodalomtörténeti kánonból kiszorult barokk költő, Gyöngyösi István kultuszának szlovákiai ápolását.

Az új idők igényeihez igazodva az együttműködés új formáit is kerestük. Külföldi pályázók magyarországi képviselőjét vállaltuk, pénzügytechnikai okok miatt helyettük bonyolítottuk a munkájuk végzéséhez szükséges pénzügyi adminisztrációt (Szófia, Újvidék). A Balassi Bálint Intézet részére pályázati úton szerettük volna biztosítani a mongóliai és a nápolyi lektor állami költségvetésből hiányzó összegét. Igyekezettünket sajnos, a biztató előjelek ellenére sem kísérte pozitív eredmény.

Nemzetközi tudományos „anyaszervezetünk”, a Fédération Internationale des Langues et Littératures Modernes háromévente, általában távoli földrészeken rendezett kongresszusaira anyagi okok miatt nem utaztunk el, vezetőségével elektronikus levelezéssel tartottuk a kapcsolatot, illetve a főtítkárhelyettes részt vett egy párizsi vezetőségi ülésen. A felmerült anyagi akadályok gátló hatását, valamint a jövőbeni szorosabb és aktívabb kapcsolat igényét jeleztük a FILLM új vezetőségének, azt is közölvén, hogy ez már Társaságunk új vezetőségére váró feladat lesz.

Társaságunk munkájának megítélése nem tisztem. A most leköszönő vezetőség nevében nyugodt lélekkel kijelenthetem: erőnk szerint igyekeztünk a nehezedő körülmények, a rendszerváltással együtt járó átértékelések és átértékelődések közepette is megtartani a Nemzetközi Magyar Filológiai majd Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság tudományszervezői pozícióját, hitelét, megőrizni függetlenségét. VI. kongresszusunk programja és résztvevőinek névsora is arról győz meg, hogy fennmaradásunknak volt értelme. Most már nem annyira a szükség, mint inkább a közös munka öröme tart össze bennünket. A Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság változatlanul a nemzetközi magyarságtudomány legfontosabb szervezete.

Kongresszusunk szervezőinek és a Társaság titkárságának a hatalmas és önzetlen munkát, Közgyűlésünk résztvevőinek a kongresszuson és a közgyűlésen való jelenlétet, egész tagságunknak pedig a több éves bizalmat megköszönvén, kérem a tisztelt Közgyűlést a főtítkári beszámoló megvitatására és elfogadására.

Budapest, 2006. július 28.

Jankovics József
főtítkár s. k.